

УДК 385.81

АКУПАЦЫЯ ГЕРМАНИЕЙ КРАІН ЕЎРОПЫ

Стышнев З. Г.

Навуковы кіраўнік Савік С. А.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Ужо да канца 1941 года фашысцкая Германія мела ў сваіх уладаннях вялікую частку кантынентальнай Еўропы, пачынаючы ад Францыі на захадзе да Масквы на ўсходзе. Пад кіраўніцтвам А. Гітлера Германія была пашырана за кошт сваіх бліжэйшых суседзяў, краін усходняй Еўропы і Скандынавіі, а паміж 1942 і 1944 гадамі ўзброеныя нямецкія сілы пашыралі сваю тэрыторыю ў Францыі, Славакіі, Венгрыі, Італіі. Частка гэтай тэрыторыі была акупаваная яшчэ да пачатку Другой Сусветнай вайны.

Падчас Другой Сусветнай вайны грамадзянам акупаваных краін прыходзілася жыць пад замежнай акупацыяй. Яны сутыкнуліся з неверагодна цяжкім выбарам: супрацівам, маўклівым згодай ці ж супрацоўніцтвам з акупантамі. Перамогі фашысцкай Германіі, а асабліва першыя, падвергнулі вялікую частку Еўропы нацысцкай акупацыі. Вопыт акупацыі падвяргаўся даволі сильным разліччям у залежнасці ад нацыянальнага насельніцтва якой-небудзь дзяржавы. Габрэі, напрыклад, падвяргаліся пераследам па ўсёй тэрыторыі Еўропы, а выкрадання на прымусовыя работы было шырока распаўсюджана. У той час як Гітлер асудзіў усіх габрэяў у сваёй імперыі на фізічнае вынішчэнне, ён лічыў славян «недачалавекамі», якіх варта падвяргаць пастаяннага выкарыстання ў якасці рэзерву таннай рабочай сілы, то ёсць прыгнету ў рабства [1].

У цэлым нямецкі акупацыйны рэжым ва Усходняй Еўропе быў значна больш жорсткім, чым у Заходняй Еўропе, бо А. Гітлер ўжо даўно хацеў пашырацца ў бок усходу. Дадзенае пашырэнне павінна было адбывацца за кошт насельніцтва Усходняй Еўропы, а менавіта палякаў і ўсходніх славян. Таму заваева немцамі Усходняй Еўропы, павінна было быць зроблена для пашырэння фашысцкай Германіі і для знішчэння расавых ворагаў нацыстаў.

Па ўмовах «Мюнхенскага пакта» Судзецкая вобласць паўночнай Чэхаславакіі павінна была перайсці ў склад германскага рэйха ў кастрычніку 1938 года, але шэсць месяцаў праз А. Гітлер уварваўся ў астатнюю частку Чэхаславакіі парушыўшы ўмовы дадзенага пакта. Ен абвясціў 15 сакавіка 1939 года новае дзяржава Пратэктарат Багеміі і Маравіі, а Паўдневая частка Чэхаславакіі стала незалежнай Славакіяй, дзе была фашысцкая дыктатура. Славакія супрацоўнічала з нацысцкай Германіяй.

Заваёва Заходняй Еўропы, а таксама Даніі і Нарвегіі на поўначы было завершана па стратэгічных прычынах, а менавіта: атрыманне жыццёва важных ваенных рэсурсаў і апярэдзіць французскае ўварванне ў Германію. У адрозненні ад насельніцтва Усходняй Еўропы Заходнія еўрапейцы не лічыліся расава непаўнавартаснымі, і не было ніякага доўгатэрміновага плана па далучэнні гэтых тэрыторый да Германіі, а хутчэй за ўсе для таго, каб захаваць іх слабымі і залежнымі ад неверагодна пашыранай Германіі.

Такім чынам, нямецкае оккупационное праўленне ў Заходняй Еўропе было засяроджана ў асноўным на падтрыманні парадку і дэпартацыі яўрэяў для іх далейшага «Канчатковага рашэння». 22 чэрвеня 1940 года французы здаліся і падпісалі перамір'е з нацыстамі. У той самы час Францыя была падзелена на дзве часткі. На тэрыторыі Паўдневай Францыі было

дазволена часткова кіраваць дзяржавай з горада Вішы пад камандаваннем маршала Ф. Петена да 1944 года, калі ўварвалася Італія. Аднак дадзенае ўрад было не больш чым нацысцкімі марыянэткамі, якія выконвалі абсалютна ўсе ўказанні так, як гэтага жадаў Гітлера. Генерал Шарль дэ Голь, які выступаў супраць капітуляцыі Петена, збег у Вялікабрытанію і стварыў французскі ўрад у выгнанні. Некаторыя знакамітыя інтэлектуалы, пісьменнікі, спевакі, пісьменнікі і мастакі маглі працягваць працаваць, практычна ніяк не пакутуючы ад нацысцкай акупацыі. Паўночная Францыя ў гэты ж час была цалкам акупаваная і знаходзілася пад кантролем Германіі [2].

Адразу ж, пасля таго як Чэмберлен заявіў аб вайне з Германіяй у нядзелю 3 верасня 1939 года, сірэны апавясцілі аб паветранай трывозе, але яна апынулася ілжывай. Самалет ВПС Англіі выляцеў на разведку ў зону Кільскага канала, дзе неўзабаве былі выяўленыя нямецкія караблі, што стаялі на якарах. Пасля чаго з 29 бамбавікоў былі скінутыя бомбы, якія дамагліся траплення толькі ў лінкор «Адмірал дзеянняў ваеннай» і крэйсер «Эмден». Дадзены рэйд ніякіх значных поспехаў так і не прынес: бомбы адскочылі ад браняванай палубы.

Падчас усіх эпізядычных сутычак Польшча прасіла Англію аб дапамозе – маланкавай бамбежку нямецкіх аэрадромаў і прамысловых цэнтраў, якія знаходзіліся ў радыусе магчымага паразы ангельскай бамбардзіровачнай авіяцыі. Адказ жа Англіі на падзеі ва Усходняй Еўропе заключаўся ў «рэйдах праўды». Яны заключаліся ў скіданні некалькіх мільенаў прапагандысцкіх улетаў над Германіяй. Была надзея што насельніцтва фашысцкай Германіі зможа іх зрынуўнуць.

Нямецкая армія ўварвалася ў Нідэрланды 10 траўня 1940 года. Стаўшы сведкамі чатырох дзеннай бамбардзіроўкі Ратэрдама і пагрозы Амстэрдама, галандская армія здалася. Каралева Нідэрландаў

Вільгельміны збегла ў Вялікабрытанію і ўстанавіла ўрад у выгнанні. Пад камандаваннем эсэсаўцаў была ўсталяваная нямецкая грамадзянская адміністрацыя.

Румынія не была акупаваная нямецкімі захопнікамі. У 1940 годзе яна ўступіла ў саюз з нацысцкай Германіяй, супрацоўнічаючы з ей у палітыцы і вайне. У верасні 1940 года румынскі кароль Кароль II адрокся ад пасад у і да ўлады прыйшоў генерал І. Антонеску. Яго рэжым быў вядомы як нацыянальнае легионерскае дзяржава. Ён таксама прывеў у ўрад членаў «Жалезнай гвардыі», якая праводзіла правую і антысеміцкую палітычную партыю. У лістападзе 1940 года Румынія афіцыйна ўступіла ў Другую Сусветную вайну. Яна актыўна дапамагала нацыстам ва ўварванні на тэрыторыю Савецкага Саюза. У жніўні 1944 года ўрад Антонеску было звергнута антыфашысцкай групай, пасля чаго новы ўрад падпісала пагадненне з Савецкім Саюзам, дзе паказвалася што Румынія больш не з'яўляецца саюзнікам Германіі [3].

Пасля прыходу да ўлады нацыстаў вугорскае ўрад на чале з М. Хорта, стварыла саюз з фашысцкай Германіяй. Пасля таго як Германія акупавала Аўстрыю, а затым і Чэхаславакію Венгрыя аднавіла свой участак тэрыторыі, якую яна страціла пасля Першай Сусветнай вайны. Пасля ўсіх гэтых падзей симпатія да фашызму ў мясцовага насельніцтва было дастаткова высокім і гэта заахвоціла краіну далучыцца да альянсу «Восі» ў лістападзе 1940 года. Пасля таго як стала вядома, што нацысты не выйдучь пераможцамі з вайны, ўрад Венгрыі прыняло спробу выйсці з саюза з Германіяй і імкнулася дамагчыся перамір'я з саюзнікамі. У адказ на гэта ў сакавіку 1944 года Германія ўварвалася на тэрыторыю Венгрыі і акупавала яе. Нацысцкія акупанты стварылі новы ўрад, якое было лаяльна да Германіі.

Аднак ва Усходняй Еўропе нацысцкі оккупацыйнае праўленне было вельмі жорсткім. На Украіне, у Польшчы і ў Прыбалтыцы мясцовае насельніцтва было пераселена гвалтоўна, каб саступіць месцаўаб немцам, выкарыстоўваліся прымусовыя працы на ваенных вытворчасцях або ваенных будоўлях для ўсяго мясцовага насельніцтва ці было забіта. Пасля заваевы нацысцкай Германіяй Польшчы ў 1939 годзе па загадзе А. Гітлера павінна была быць знішчана польская інтэлігенцыя, а менавіта: навукоўцы, палітыкі, сьвятары. Пачаўся тэрор супраць нацыяналістычна настроеных кіруючых класаў. Гэтага было зрабіць для таго, каб прадухіліць развіццё руху супраціву. Польскае насельніцтва было вымушана выжываць на галодным пайку, бо ўся польская ежа была канфіскаваная нацыстамі для нямецкіх салдат і мірных жыхароў. Некалькі мільенаў жыхароў было дэпартавана ў Германію для прымусовых работ на вытворчасцях і аграрнай прамысловасці. Каля 6 мільенаў палякаў, або каля 18 адсоткаў насельніцтва Польшчы, былі забітыя падчас вайны. У нацысцкай расавай ідэалогіі палякі лічыліся ніжэй арыйскага нямецкага народа. Тэрыторыя Украіны ў той час стала асноўным участкам эканамічнай эксплуатацыі, а таксама стала асноўнай крыніцай рабскай працы. Калі ўпершыню фашысцкія акупанты перайшлі межы Украіны ў ліпені 1941 года, то многія ўкраінцы віталі немцаў як сваіх вызваліцеляў ад сталінскай калектывізацыі і тэрору. Але неўзабаве ўся гэтая добразычлівасць змянілася варожасцю і абурэннем, калі нямецкія войскі рэквізавалі вялікая колькасць збожжа ў ферм, гвалтоўна дэпартавалі мясцовае насельніцтва і жорсткага распраўляліся з мірным насельніцтвам за акты супраціву і сабатаж [2].

Гэтая неверагодна бесчалавечная акупацыйная палітыка праводзілася ва ўсіх краінах, акупаваных фашысцкай Германіяй, але ў рознай ступені цяжару, вынікам чаго стала пачатак руху супраціву ў гэтых краінах у перыяд 1940–1941 гг. Да 1944 годзе арганізацыя Супраціву ў краінах

Еўропы стала значным, і яны сталі скоўваць многія нямецкія дывізіі, якія былі неверагодна обходимы на фронце.

Спробы нямецкіх акупантаў як мага хутчэй выкараніць супраціў у большасці выпадкаў раздувалі полымя з-за таго, што немцы прымянялі супраць мірных жыхароў. Да 1944 годзе немцы выклікалі пераважную антыпатыю большасці людзей у акупаваных краінах Еўропы. Нямецкая акупацыя на тэрыторыі Усходняй Еўропы была значна больш жорсткія, чым у Заходняй. У Польшчы, Грэцыі і Югаславіі партызанскі супраціў было начато ў 1941 годзе і дасягнула свайго максімуму ў 1943–1944 гадах, калі лютасць нацысцкага разіма скончылася знішчальнай вайной са славянскім народамі. У рэшце рэшт фашысцкай Германіі так і не ўдалося затрымаць свой акупацыйны рэжым у большасці краін Еўропы, што ў далейшым пацягнула да поўнага краху фашысцкай Германіі і яе паследовательніц.

Літаратура

1. Хьюз, Т. Оккупированная немцами Европа / Т. Хьюз // Энциклопедия Британника [Электронный ресурс]. – 1998. – 23 августа. – Режим доступа: <https://www.britannica.com/>. – Дата доступа: 02.05.2022.
2. Общеобразовательный онлайн-ресурс BBC Bitesize: Вторая Мировая война и Германия, 1939-1944 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/>. – Дата доступа: 02.05.2022
3. Общеобразовательный веб-сайт «The Holocaust Explained». Немецкая оккупация и союзы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.theholocaustexplained.org/>. – Дата доступа: 02.05.2022.